

Píndoles d'autoconsciència lúcida

Text > JAUME PLANAS PERXACHS

Concepció Casanova i Danés (Campdevàrol, 1906 - Sant Boi de Llobregat, 1991) va ser una poetessa, intel·lectual i traductora que als anys trenta del segle passat es va relacionar amb el grup dels surrealistes mitjançant la revista *Hèlix* i amb escriptors de renom com Jorge Guillén. Estudià a Barcelona, Madrid i Oxford, i va demostrar ser una avançada al seu temps. Un cop a l'exili a causa de la Guerra Civil, va patir una greu crisi de salut mental que la va fer ingressar en diferents institucions psiquiàtriques al llarg dels darrers cinquanta anys de la seva vida.

El llibre que ressenyem ha estat escrit per Jordi Casanova, nebot de la Concepció. A partir d'una maleta plena de papers escrits per la seva tia i d'un voluminós plec de correspondència, l'autor aconsegueix captar la complexa personalitat de la Concepció sense escriure'n una biografia d'estil wikipedià. Per arribar a bon port, modula una veu confessional —la de la mateixa Ció— amb què evoca de manera fragmentada diferents episodis de la seva història personal en un to poètic, descarnat i dolorosament lúcid. Al començament, l'obra ofereix, a manera de pòrtic, una cronologia dels fets viscuts per la Concepció que ser-

veix de brúixola orientativa i ajuda a la lectura del text —ja densa de per si—, perquè la veu narradora, aquest flux de consciència, va saltant endavant i enrere en el temps al llarg de l'obra i parla, sense una presentació prèvia, de situacions i personatges que ens són desconeguts.

L'atractiu principal de l'obra (curta: tan sols són vuitanta pàgines) rau en aquesta consciència que verbalitza els fets que han trasbalsat la seva existència i també els moments de joia, com ara albirar el respecte d'altres escriptors amb motiu del poemari que va escriure la Concepció l'any 1930: *Poemes en el temps*.

Les reflexions esquitxades al llarg del text són corprenedores. La Ció reconeix haver-se escindit en una altra persona després del tràngol del decés de les seves bessones en donar-les a llum, però alhora sap que continua unida a l'antiga Ció, la dona assenyada que encara no havia caigut al pou de la desesperació. Hem de tenir present que algunes de les confessions abocades en aquest monòleg provenen d'un cap que adultera la realitat. El lector es pot sentir un xic venut, transitant per un laberint sense sortida, ignorant què és verídic o què és una recreació al·lucinada producte

del cap de la protagonista. Em recorda vagament el personatge del Joker en la pel·lícula de Todd Phillips del 2019, interpretat pel guardonat Joaquin Phoenix, en la qual no sabem mai del cert si tot plegat no és més que una lectura esbiaixada de la realitat producte de la seva folia.

L'homenatge que aquesta donassa de referència —amb entrada pròpia a l'*Enciclopèdia*— acaba de rebre del seu nebot il·lumina la part menys coneguda d'aquesta Ció vulnerable i fràgil que un dia es va esqueixar i que es podria resumir en una frase reveladora de les que etziba en el llibre: «La tristesa emmalalteix. Aquesta és l'única malaltia que em sé».

Rellegir Joaquim Franch

Text > PERE SOLER-MASÓ

Hem de felicitar l'Associació de Mestres Rosa Sensat i Roser Batllori, Xavier Besalú i Alfons Martinell que hagin tingut l'encert de recuperar tretze textos de Joaquim Franch, alguns dels quals no publicats, d'altres confegits a partir de diferents articles i encara d'altres donats a conèixer en diferents obres que ens va deixar el pedagog. El llibre que ens presenten permet fer-nos una idea completa de l'abast, la profunditat i l'actualitat de l'obra de Franch. La seva aportació pedagògica s'ordena en aquesta publicació a partir de cinc blocs que estructu-

ren els capítols del llibre i que recullen les principals línies d'acció i reflexió que el van ocupar: l'educació en el lleure, l'escola, el grup de classe, el medi natural i l'educació i la cultura. Cadascun dels textos que recuperen dins d'aquests capítols s'acompanya amb una síntesi de les idees que els curadors de l'obra consideren més rellevants, seguides d'algunes qüestions que des del present ens interpel·len i permeten descobrir i valorar l'actualitat del missatge i el pensament d'aquest educador.

El conjunt de textos de Franch que s'apleguen en aquesta obra ens facilita

copsar l'agudesia i la perspectiva pedagògica amb què van ser escrits, majoritàriament fa quaranta o cinquanta anys, durant els darrers anys de franquisme i en els primers anys de configuració dels ajuntaments democràtics, en els quals Franch va participar. Només cal veure com la relectura dels seus textos avui ens qüestiona amb una actualitat ben viva. Planteja la necessitat d'un accés universal al lleure educatiu, mentre que avui encara és un repte pendent en el marc d'una educació que es demana a temps complet. S'entreu una idea clara d'educació comunitària sense la

La família Dalmau

Text > MIREIA LLEÓ I BERTRAN

Aquesta obra constitueix una crònica familiar novel·lada en la qual Carmina Roura relata la vida, els problemes i les angúnies de la família Dalmau en un moment de grans canvis en la societat. Amb l'esclat de la Guerra Civil es trenquen les estructures d'una vida confortable en el si d'una família benestant. L'acció se centra a Girona i a Palamós, més concretament, a la Fosca. Amb l'exili del pare, també surten escenes que transcorren a les Balears, Morellàs i Perpinyà, així com a Algesires, Gibraltar i Londres, llocs on va estar el germà gran de la Josefina, en Francesc, anomenat familiarment *Paco*. El llibre consta de dues parts i d'un pròleg de Miquel de Palol, amic de la família.

Qui és la nena del Cafè Norat?, es deu preguntar el lector. Es tracta de Laura Norat, casada amb Laureà Dalmau, metge, escriptor i polític que, un cop acabada la Guerra Civil, es va exiliar a França. Un matrimoni propiciat pel pare de la Laura, d'una bona posició econòmica i social. Van tenir quatre fills i, l'autora, Carmina Roura, és la filla de Josefina Dalmau, que, juntament amb el seu germà Francesc i els seus pares, són els narradors de l'obra. És a través d'ells que es desgrana la història i es descabdellen els fets,

tant els més quotidians com els que fan referència als esdeveniments dramàtics que van acompanyar la guerra i la postguerra. Veiem la relació que Laura Norat, dona de profundes conviccions cristianes, té amb l'estament eclesiàstic i com sap moure els fils per aconseguir treure de la presó la seva filla Josefina. La Laura és emprenedora i activa, entregada a la família fins a les últimes conseqüències.

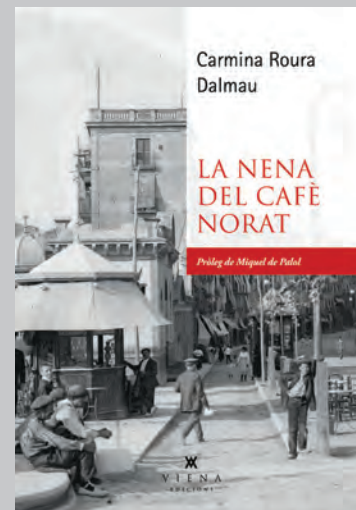
Carmina Roura fa servir un llenguatge precís i planer, i els fets se succeeixen amb naturalitat, lluny del dramatisme que, en realitat, es va viure. A la pàgina 174 del llibre se cita un fragment de l'obra de Laureà Dalmau, *Per Morellàs a les Illes*. Aquí se'ns mostra la petjada d'aquest personatge, l'avi de Carmina Roura; un home de perfil humanista, metge de vocació i polític d'ideals. Durant els anys que hi va fer estada, Laureà Dalmau va voler il·lustrar la vida de moltes persones durant els anys difícils de l'exili i de la invasió alemanya, així com l'estada a l'Hospital de Perpinyà, on exercia de metge i tenia cura de malalts i ferits. També hi veiem la mena de vida que s'hi duia, lligada al contraban, perquè es tracta d'un lloc fronterer. «I, al fons, al fons de tot, fent de respatller, una rastellera de muntanyes morades de sol sota d'un cel daurat, contrafort

qual no és possible dur a la pràctica el seu model pedagògic. Per això creu que els currículums escolars i els projectes i serveis de lleure i cultura han de considerar tota la població i s'han de relacionar i connectar per contribuir al creixement dels nois i les noies.

De l'escola, n'analitza els dèficits i desafiaments i en critica tant la falta de recursos i equipaments com la formació i la professionalitat dels mestres. Conclou que aquesta institució està desbordada pel volum i la magnitud dels requisits que li arriben. Considera que els reptes que planteja només són salvables amb l'endeutament i, per tant, es tracta, fonamentalment, d'un problema politicosocial.

Joaquim Franch incorpora les aportacions de la dinàmica de grups, la pedagogia institucional i l'orientació no directiva a la pràctica educativa en el lleure i al treball educatiu en el grup de classe dins l'escola. En aquest darrer cas, tal com diu ell mateix, des d'una perspectiva més viva, més existencial i, si és possible, més integrada i centrada en el procés autònom que pot fer un grup de nens i nenes en una classe.

En el pròleg, Roser Batllori diu que Franch era un home del seu temps. Després de la lectura d'aquesta obra, podem dir que també és un pedagog del nostre temps, compromès amb una educació exigent, de qualitat i en equilibri amb els ecosistemes social, cultural i natural.

ROURA DALMAU, Carmina. *La nena del Cafè Norat*. Barcelona: Viena Edicions, 2024. 228 p.

dels Pirineus nascuda a les Salines, i que s'allargassava vers Ceret, la vila dels amors i les cireres, de les aigües rialleres i de la germanor més noble i més coral.»

La nena del Cafè Norat està escrita en present, i aquest fet accelera els esdeveniments, de tal manera que els pensaments i l'acció apareixen a mesura que es narren. Els punts de vista són canviants i s'hi intercalen les quatre veus d'una manera àgil i natural. Un llibre que vol ser un homenatge i que vol preservar el record d'una família i d'una època.

FRANCH, Joaquim. *Aportacions a la pedagogia catalana del segle xx* [edició a cura de Roser Batllori, Xavier Besalú i Alfons Martinell]. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat, 2024. 285 p.